

implementation, is also worthy of attention. Prospects for further research include further study of the experience of EU member states, as well as the development of Ukrainian state language policy programs aimed at overcoming obstacles to communication between Ukraine and the EU.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Framework for the European survey on language competences. Commission of the European Communities, 2007. 11 p.
2. Hoskins B. Learning to learn: What is it and can it be measured? Luxembourg: Office for Official Publications of the European Community, 2008. 132 p.
3. Kelly M. European Profile for Language Teacher Education. University of Southampton, 2004. 45 p.
4. Phillipson R. English-Only Europe? Challenging Language Policy. Routledge, 2013. 256 p.
5. Promoting Language Learning and Linguistic Diversity: An Action Plan 2014 – 2016. Commission of the European Communities, 2013. 29 p.
6. Recommendations from the Business Forum for Multilingualism established by the European Commission. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Community, 2008. 20 p.
7. Speaking for Europe. Languages in the European Union. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Community, 2008. 16 p.
8. The diversity of language teaching in the European Union. A Report to the European Commission. Directorate General for Education & Culture. Centre for European Research, 2017. 135 p.
9. The European Indicator of Language Competence. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Commission of the European Communities, 2015. 21 p.

REFERENCES

1. Framework for the European survey on language competences. (2007). Commission of the European Communities. 11 p. [in English]
2. Hoskins, B. (2008). Learning to learn: What is it and can it be measured? Luxembourg: Office for Official Publications of the European Community. 132 p. [in English]

3. Kelly, M. (2004). European Profile for Language Teacher Education. University of Southampton. 45 p. [in English]
4. Phillipson, R. (2013) English-Only Europe? Challenging Language Policy: Routledge. 256 p. [in English]
5. Promoting Language Learning and Linguistic Diversity: An Action Plan 2014 – 2016. (2013). Commission of the European Communities. 29 p. [in English]
6. Recommendations from the Business Forum for Multilingualism established by the European Commission. (2008). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Community. 20 p. [in English]
7. Speaking for Europe. (2008). Languages in the European Union. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Community. 16 p. [in English]
8. The diversity of language teaching in the European Union. (2017). A Report to the European Commission. Directorate General for Education & Culture. Centre for European Research. 135 p. [in English]
9. The European Indicator of Language Competence. (2015). Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Commission of the European Communities. 21 p. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

СЛІПЕНКО Вікторія Олександрівна – доктор філософії, доцент кафедри іноземних мов Уманського державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: навчання іноземних мов, компаративна педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SLIPENKO Viktoriia Oleksandrivna – Ph. D in Philosophy degree, Associate Professor Department of Foreign languages, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Scientific interests: foreign language teaching, comparative pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 09.02.2025 р.

УДК 373.5.016:811.161.2]-056.45:373.5.091.3:004.031.42

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-217-258-264

ГЕРМАН Вікторія Василівна –

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української мови і літератури
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка
ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-2915-7330>
e-mail: viktoria.german68@gmail.com

ЛОГВИНЕНКО Аліна Сергіївна –

студентка I курсу магістратури
факультету іноземної та слов'янської філології
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка
ORCID:<https://orcid.org/0009-0004-7376-6602>
e-mail: lina.logvinenko.02@ukr.net

ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ 10-11 КЛАСІВ

У статті досліджено основні аспекти використання технологій інтерактивного навчання в освітньому процесі на уроках української мови в 10-11 класах з обдарованими учнями, визначено зміст понять «інтерактивний», «інтерактивна технологія», окреслено різні підходи у трактуванні поняття «інтерактивні методи» як складової інтерактивних технологій, з'ясовано зміст деяких із них та доведено доцільність використання в освітньому процесі з вищезазначеною категорією учнів.

Констатовано, що обдаровані учні мають унікальні освітні потреби, які не задовольняються в традиційній системі освіти. Вони потребують цікавих проектів та гнучких методик навчання. Тому інтерактивна технологія – організація навчання, за якої відбувається постійна активна взаємодія всіх здобувачів освіти, – є доречною в освітньому процесі. Під час її практичної реалізації учень і педагог є рівноправними, рівнозначними суб'єктами.

Доведено, що використання інтерактивних технологій на уроках української мови найбільш повно забезпечує комфортні, безконфліктні й сприятливі умови розвитку обдарованих учнів, усебічно реалізує їх природний потенціал, виховує особистість, здатну до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення; обдаровані учні є не об'єктом, а суб'єктом навчання, вони відчують себе активними учасниками подій і власної освіти та розвитку.

Доведено, що при використанні інтерактивних технологій варто дотримуватися принципів: активності, зворотнього зв'язку, експерименту, довіри, рівності поглядів та ін. Вибір методів інтерактивного навчання залежить насамперед від поставлених завдань та мети.

Передбачено, що інтерактивне навчання як форма освітнього процесу здатна стати тим фактором, який оптимізує сутність і структуру педагогічної взаємодії.

Ключові слова: інтерактивність, інтерактивні технології, інтерактивні методи, обдарованість, мовна особистість, освітній процес, сучасний урок.

HERMAN Viktoriia Vasylivna –

Candidate of Philological Sciences, associate professor,
Head of the Department Ukrainian Language and Literature,
Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2915-7330>
e-mail: viktoria.german68@gmail.com

LOHVYENKO Alina Serhiivna –

First-year master's student of Foreign and Slavic Philology Faculty,
Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7376-6602>
e-mail: lina.logvinenko.02@ukr.net

TECHNOLOGIES OF INTERACTIVE LEARNING IN UKRAINIAN LANGUAGE LESSONS WITH GIFTED 10TH-11TH GRADE STUDENTS

In the article it is explored the main aspects of using interactive learning technologies in the educational process in Ukrainian language lessons with 10th-11th gifted students. The meaning of the concepts "interactive" and "interactive technology" is defined. It is outlined different approaches to interpreting the term "interactive method" as a component of interactive technologies. The essence of some of these methods is analyzed, and their feasibility in the educational process for the specified category of students is substantiated.

It is stated that gifted students have unique educational needs that are not satisfied by the traditional education system. They require engaging projects and flexible teaching methods. So interactive technology, an approach where all learners are constantly engaged in active interaction is an appropriate tool in the educational process. In its practical implementation, both students and teachers act as equal and equivalent participants.

It is proven that the use of interactive technologies in Ukrainian language lessons provides comfortable, conflict-free, and favorable conditions for the development of gifted students. This approach fully realizes their natural potential and nurtures individuals capable of self-education, self-development, and self-improvement. Gifted students are not passive recipients but active participants in learning, feeling engaged in both the educational process and their personal growth.

It is demonstrated that when using interactive technologies, it is essential to follow principles such as activity, feedback, experimentation, trust, equality of perspectives, and more. The choice of interactive learning methods primarily depends on the set objectives and goals.

It is envisaged that interactive learning, as a form of the educational process, can become a factor that optimizes the essence and structure of pedagogical interaction.

Key words: *interactivity, interactive technologies, interactive methods, giftedness, linguistic personality, educational process, modern lesson.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний світ, у якому ми живемо, стає все більш складним, динамічним і суперечливим. Межа ХХ-ХХІ ст. ознаменувалася принципово новими рисами світової цивілізації. Безперечно, що традиційна організація навчання перестала задовольняти потреби суспільства в освіті та потребує вдосконалення. Настала необхідність переходу від «передачі знань» до «навчання вчитися», «навчати жити». Прискорення темпу життя, великий потік знань, що впливає на сучасну людину, потребує від неї вміння швидко знаходити необхідне рішення, використовуючи для цього пошукові методи,

користуючись великою кількістю різноманітних джерел інформації. Тому для сучасного учня не так важливо отримати фактичні знання з теми, як навчитися критично мислити, розв'язувати складні проблеми шляхом аналізу обставин і відповідних матеріалів, зважувати й урахувувати альтернативні думки, ухвалювати виважені рішення, дискутувати, спілкуватися з іншими людьми [3]. Крім того, суттєві корективи у функціонування усіх ланок освітнього процесу внесли жорсткі випробування, через які впродовж останнього періоду довелося пройти українському суспільству (час пандемії та воєнної агресії). Сильне напруження, постійний

стрес, онлайн-навчання, постійна загроза життю та здоров'ю ускладнюють повноцінну організацію освітнього процесу. Ці чинники, на нашу думку, суттєво впливають і на особливу категорію учнів, які мають відмінний від своїх однолітків інтелектуальний та творчий рівень. Це обдаровані. Численні дослідження показують, що такі учні мають унікальні освітні потреби, які часто не задовольняються в традиційній системі освіти. Вони потребують цікавих проєктів та гнучких методик навчання. Нудьга, одноманітність і невідповідність змісту їхньому рівню здібностей призводять до втрати мотивації, фрустрації та поведінкових проблем. Вони з притаманною їм вразливістю особливо відчують і переживають стресові реакції внаслідок бомбардувань, інформаційних впливів, пережитих травматичних подій і втрат. Це серйозно порушує здатність концентруватися та засвоювати складний матеріал. Крім того, вони втратили доступ до позакласних збагачувальних заходів, офлайн-взаємодії з педагогом, що критично важливо для розвитку.

Актуальним вважаємо питання, як не втратити інтелектуально-творчий потенціал обдарованих учнів, забезпечити його підтримку та повноцінний розвиток. Вважаємо, що одним із ефективних засобів досягнення мети є інтерактивні технології, які ґрунтуються на діалозі, моделюванні ситуацій вибору, вільному обміні думками і цим самим забезпечують позитивну мотивацію здобуття знань, активне функціонування на уроці.

Незважаючи на значну кількість напрацювань, проблема розвитку потенціалу обдарованих учнів 10-11 класів на уроках української мови шляхом використання інтерактивних технологій в умовах дистанційного навчання вивчена недостатньо. Отже, це і визначає актуальність обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання застосування інтерактивних методів навчання у сучасних освітніх закладах активно досліджується вітчизняними і зарубіжними науковцями психолого-педагогічного профілю. Такі підходи до навчання не є новими для української школи. Вони використовувалися ще в перші десятиліття минулого століття й були поширені в педагогіці та в практиці української школи. Як зазначає Г. Сиротенко, про використання елементів інтерактивного навчання в українській школі згадується ще в мовознавчих дослідженнях 1918 р., але запроваджувалися вони без належного методичного забезпечення, теоретичного осмислення та експериментальної перевірки [11]. Розробкою особливостей інтерактивного навчання займався В. Сухомлинський. На сучасному етапі вивчення цієї проблеми у центрі уваги О. Пехоти, С. Сисоевої [9], Л. Пироженка, О. Пометун [6; 7], І. Дичківської, О. Комар [3] та ін. Сучасні освітні інноваційні концепції мають місце в дослідженнях Ю. Васькова, С. Єрмоленкова, Л. Мацько. Теоретичні та практичні розробки психолого-педагогічних умов удосконалення освітнього процесу в контексті застосування інтерактивних технологій належать А. Фасолі [10; 11].

Мета статті – теоретичне обґрунтування сутності інтерактивних технологій навчання та

доцільність їх практичного впровадження в освітній процес сучасної української школи на уроках української мови в старших класах. Вона обумовила такі завдання: обґрунтування змісту поняття «інтерактивні технології», «інтерактивні методи»; окреслення значення та доцільності впровадження інтерактивних методів з метою підвищення ефективності уроку української мови в старших класах; окреслення сутності інтерактивних методів навчання з метою розвитку інтелектуально-творчого потенціалу обдарованих здобувачів освіти 10-11 класів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Існують різні підходи до окреслення поняття «інтерактивний». Цей термін походить від англійських слів «inter» – «взаємний» та «act» – «діяти» й означає здатність до взаємодії, перебування у режимі бесіди, діалогу, дії. Інтерактивна технологія – це така організація навчання, за якої відбувається постійна активна взаємодія всіх здобувачів освіти. Під час її практичної реалізації учень і педагог є рівноправними, рівнозначними суб'єктами.

Відповідно інтерактивним може бути метод, під час використання якого той, хто навчається, є учасником, який здійснює щось: говорить, управляє, моделює, пише, малює тощо, тобто є не тільки слухачем, а й бере активну участь у тому, що відбувається. «Інтерактивні методи навчання – це методи, в основі яких лежить спілкування. Вони вирішують завдання: навчати, виховувати, розвивати особистість, формувати професійні та соціальні якості...» (О. Січкарук) [10, с. 8]. М. Демчук підкреслює, що «інтерактивне навчання – це, перш за все, діалогове навчання, у ході якого здійснюється взаємодія вчителя та учня» [9, с. 23]. Інтерактивні методи, на думку Г. Сиротенка, – це посилена психолого-педагогічна взаємодія, взаємовплив учасників освітнього процесу через призму власної індивідуальності, особистого досвіду життєдіяльності. Це процес інтенсивної, міжсуб'єктної комунікації... [10]. «Сутність інтерактивного навчання, – стверджують Н. Побірченко та Г. Коберник, – полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів; учитель і учень є рівноправними суб'єктами навчання» [6; 7]. О. Пометун виокремлює такі основні ознаки інтерактивної психолого-педагогічної взаємодії: полілог, діалог, мисленнева діяльність, смислотворчість, міжсуб'єктні відносини, свобода вибору, створення ситуації успіху, позитивність і оптимістичність оцінювання, рефлексія тощо [6; 7].

При інтерактивних технологіях навчання акцент зміщується із процесу передачі знань на їх здобуття, відбувається це за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Інтерактивна взаємодія виключає як домінування одного учасника освітнього процесу над іншим, так і однієї думки над іншою. Обдаровані учні є не об'єктом, а суб'єктом навчання, вони відчують себе активними учасниками подій і власної освіти та розвитку (це особливо важливо для старшокласників).

Це формує внутрішню мотивацію до навчання та спонукає до саморозвитку та самоспостереження. Саме в основі інтерактивного навчання і його проблемно-пошукових методів лежить організація творчо-дослідницької діяльності учнів, під час якої зростає впевненість у своїх силах, розвивається самостійність, мобільність, гнучкість мислення, особистий життєвий досвід. Діти вчаться слухати і, головне, чути інших, аргументувати свою думку, зіставляти свою й чужу точки зору. Обдарованим учням надається максимальна свобода розумової діяльності при побудові логічних ланцюгів, ухваленні продуманих рішень, виробленні життєвих цінностей і пріоритетів.

Використання інтерактивних технологій на уроках української мови найбільш повно забезпечує комфортні, безконфліктні й сприятливі умови розвитку обдарованих учнів, усебічно реалізує їх природний потенціал, виховує особистість, здатну до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення. За допомогою інтерактивних вправ учні глибше осмислюють актуальні явища громадського, культурного, міжнародного життя, навчаються поважати власну думку, розуміють, що не завжди те, що висловлює більшість, є істиною. Інтерактивне навчання є однією з найбільш гнучких форм включення кожного такого учня в роботу, забезпечує перехід від простих до складних завдань, навчає використовувати не готові знання, а здобувати їх із власного досвіду, що веде до розвитку мислення – творчого і діалектичного [6;7].

Інтерактивні методи навчання є важливою складовою філологічної освіти обдарованих. Саме їх використання є фундаментальною базою підготовки здобувачів освіти до різного роду конкурсів інтелектуального та творчого напрямків: Усеукраїнської учнівської олімпіади, Міжнародного конкурсу з української мови імені П. Яцика, Міжнародного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Т. Шевченка, обласного етапу літературного конкурсу «Проба пера», журналістських турнірів тощо.

«Два – чотири – усі разом», «Карусель», «Акваріум», «Діалог», «Синтез думок», «Коло ідей» тощо – це популярні інтерактивні методи навчання на уроках української мови, за допомогою яких розвиваються навички спілкування, уміння учнів висловлюватися, критично мислити, переконувати, вести дискусію.

Щоб навчити учнів долати стереотипи, аналізувати матеріал, порівнювати та переконувати, доцільно використовувати такі методи: «Броунівський рух», «Мозковий штурм», «Аналіз ситуацій», «Мозаїка», «Дерево рішень», «Мікрофон».

Щоб забезпечити максимальну свободу інтелектуальної діяльності та формувати навички співпраці, варто застосовувати технології ситуативного моделювання: конференції, рольові ігри та інсценізації, драматичні замальовки.

«Дебати», «Незакінчений ланцюжок», «Займи позицію», «Зміни позицію», «Метод ПРЕС» сприяють розвитку критичного мислення учнів та формують навички публічного виступу і дискутування [10, с. 67].

Інтерактивні методи можуть застосовуватися на різних етапах уроку. Зупинимося детальніше на деяких із них.

Зокрема, на етапі вивчення та закріплення ефективним буде «Дерево рішень», мета якого полягає в аналізі кращого розуміння механізмів прийняття складних рішень. Для його організації варто обрати проблему, що не має однозначного рішення. Вона може бути викладена у формі історії, судової справи, ситуації з життя, епізоду літературного твору. Потім можна запропонувати учням необхідну для розв'язання проблеми інформацію (вона може бути надана і для домашнього читання заздалегідь). Далі підготувати на дошці або роздати учням зразок «дерева рішень».

Схема 2.1

Дерево рішень		
Проблема		
Рішення 1	Рішення 2	Рішення 3

Необхідно обговорити з класом кожен з варіантів рішення, які позитивні чи негативні наслідки для кожної зі сторін він передбачає. Цей метод, наприклад, можна використати під час опрацювання теми з культури мовлення. Учні мають знайти відповіді на питання: «Яким способом можна очистити українську мову від суржику?». Для цього їм пропонується, наприклад, три рішення: 1. Кожному займатися вдосконаленням свого мовлення. 2. Запровадити обов'язкові курси в закладі освіти з культури мовлення. 3. На державному рівні захищати мову свого народу, створювати умови для її збагачення й очищення від чужих впливів.

Наступним методом є «Павутинка дискусії». Мета – навчитися підкріплювати свою позицію аргументами та співпрацювати з іншими, щоб просувати певну точку зору. Перед початком роботи треба підготувати бінарне питання, тобто таке, на яке можна дати дві обґрунтованих відповіді. На нього можна відповісти або «так», або «ні», підкріпивши свою відповідь аргументами. Потім групам (парам) дається 4-5 хвилин, щоб продумати аргументацію та написати по три причини на підтримку обох сторін у дискусії. Вони перераховують ці аргументи в таблиці «Павутинка дискусії».

Таблиця 2.1.

Павутинка дискусії	
Запитання	
Я згоден (-а)!	Я не згоден (-а)!

Наприклад, вивчаючи тему «Орфографічна норма», можна запропонувати для обговорення таку тезу: «Писати з помилками – то як невмиті руки чи зуби (В. Стус). Під час опрацювання теми «Культура мовлення» – тезу «Суржик – це феномен мовлення, що народжує комплекс національної меншовартості».

Цікавим є інтерактивний метод «Займи позицію», суть якого полягає в обговоренні будь-якої гострої проблеми з діаметрально протилежних

позицій. Для організації роботи необхідно підготувати плакати «За», «Проти», «Це складне для мене питання». На уроці розмістити написи у протилежних кінцях класної кімнати та попросити учнів стати біля відповідного плакату, залежно від їхньої думки щодо обговорюваної проблеми, обґрунтувати свою позицію. За приклад пропонуємо такі думки: «Сучасне вишукане мовлення проєктується на вишукану мовну особистість, яку номінують «мовним гурманом» (Т. Космеда); «Мова цифр завжди переконлива»; «Дієслів є рівно стільки, скільки потрібно людині, щоб народитися, полюбити і вмерти. Оце фактично й усі потрібні людині дієслова: народитися, любити, вмерти. Тай ота трійка зводиться до одного-єдиного дієслова – бути» (Ю. Ілленко); «Ні – це, можливо, не найголовніше слово в нашому словнику, однак його найважче сказати правильно» (Вільям Юрі); «Негативно сприймаючи суржик, ми не завжди усвідомлюємо, що цей ганебний спадок минулого закоренився не лише серед малоосвічених верств населення. Ним розмовляють і найелітарніші українські мовці» [6; 11].

Навчити чітко й стисло умотивувати тезу, висловлюючи свою думку за схемою «Я вважаю, що...», «Тому що...», «Наприклад...», «Отже...», допомагає метод «Прес». Ми підготували добірку питань, які можна використати для його проведення: «Чому державну мову треба знати досконало?»; «Мовлення кого з ведучих українського телебачення ви вважаєте взірцевим?»; «Чому діалекти вважають історичною базою літературної мови?»; «Чи можна назвати мовні поняття «мовний портрет» і «лінгвопортрет» тотожними?»; «Які наслідки може мати неправильний запис імен або прізвищ у документах?»; «Чому наголос іноді називають паспортом слова?»; «Чому міжмовні омоніми називають цікавим явищем у мовознавстві?»; «Як розрізнити омоніми і багатозначні слова?»; «Чому суржик шкідливий для мови?»; «За яких умов відносні прикметники функціонують у мовленні як якісні, а присвійні – як відносні та якісні?»; «Які форми ступенів порівняння прикметників поширені в усному мовленні?»; «Якими експресивними відтінками супроводжується заміна особових займенників у художньому та розмовному стилях?» тощо [6; 11].

Розвитку творчого потенціалу обдарованих сприяє метод «Одна хвилина», метою якого є розвиток усвідомлення теми, мислення, уміння висловлюватися. Здобувачам освіти називається слово і пропонується без підготовки протягом однієї хвилини створити зв'язний текст.

«Мозковий штурм» – це інтерактивний метод, що полягає в збиранні якомога більшої кількості ідей щодо проблеми від усіх учнів протягом обмеженого періоду. Суть його полягає в тому, що після презентації проблеми та чіткого формулювання проблемного питання (його краще записати на дошці) запропонувати всім висловити ідеї, коментарі, навести фрази чи слова, пов'язані з цією проблемою. Коли учні висловлюють ідеї, записувати всі пропозиції на дошці чи на великому аркуші паперу в порядку їх виголошення без

зауважень, коментарів чи запитань. Наприкінці обговорити й оцінити запропоновані ідеї. Наприклад, у класі з філологічним профілем можна запропонувати старшокласникам висловити свої думки щодо таких тем: «Мовний портрет сучасного старшокласника»; «Мовне обличчя мого міста (села)»; «Причини виникнення мовного суржика»; «Шляхи мовного самовдосконалення»; «Орфоепічні відхилення: із чим пов'язане їх виникнення»; «Для чого потрібен правопис?»; «Як привернути увагу слухачів?»; «Причини непорозуміння в спілкуванні»; «Етичні правила опонентів» тощо [7; 11].

Розвиває уміння наводити аргументи на захист своєї позиції, ставити питання й відповідати на них, формує культуру ведення дискусії та вміння взаємодіяти в групі інтерактивний метод «Торнадо». Педагог повідомляє тему обговорення та формулює твердження, навколо якого розгоратиметься дискусія. Потім пропонує одній групі навести аргументи на захист твердження, іншій – спробувати його спростувати. Після уточнення завдання ці групи протягом 10 хвилин готують невеликий усний виступ. Завданням третьої групи є формулювання 10 запитань (по 5 кожній малій групі) з метою уточнення та прояснення позицій перших двох груп.

Наведемо приклади тем для реалізації цього методу на уроках української мови в роботі з обдарованими старшокласниками: «Мова – найважливіший національний ідентифікатор...» (О. Федик); «Частка чинить чародійство. Творить у реченнях дива» (І. Вихованець); «Між вербальними й невербальними засобами спілкування наявний своєрідний розподіл функцій: словесними передається суто інформація, а невербальними – ставлення до партнера»; «У науковому та офіційно-діловому стилях точність досягається через систему термінів, а в художньому – через систему образних засобів мови» (Л. Мацько); «Конфесійний стиль від інших стилів відрізняє небуденна урочистість, піднесеність, надзвичайна сконцентрованість маркованих одиниць, висока і водночас своєрідна ритмомелодика, елементи прощальності тощо» (П. Дудик); «У більшості хвороб винна не природа, не суспільство, а сама людина. Частіше вона хворіє від ліні, жадібності, а іноді й від нерозуміння ціни здоров'я» (М. Амосов) тощо [6; 11].

«Чотири погляди» – це один з інтерактивних методів, який доцільно використовувати в роботі з обдарованими учнями. Він має на меті розвиток уміння здійснювати самостійний вибір і аргументувати обрану позицію. Виходячи з теми уроку, учитель готує запитання, яке має чотири варіанти відповідей. У кутках класної кімнати розміщуються чотири картки різного кольору (жовтий, зелений, синій, червоний). Кожному кольору відповідатиме один з варіантів відповіді. Учні мають стати поруч з картою того кольору, що відповідає вибраному варіанту відповіді та обґрунтувати свій вибір. Наприклад, під час вивчення теми «Іншомовні слова, їх роль у мовленні» можна запропонувати такі чотири позиції: «Запозичення вкорінюються, щоб уточнити поняття чи прояснити суть справи»; «Іншомовні

слова засвідчують бажання мовця підкреслити свою сучасність»; «Запозичення є показником широкого світогляду та поінформованості людини»; «Іншомовні слова вкорінюються з міркувань моди, щоб створити видимість чогось нового чи незвичайного».

Розвитку уяви, творчого мислення здобувачів освіти сприяє метод «Прогнозування». Як зразок, можна навести таке завдання в його межах: уявіть, що ви редактор часопису «Мовний всесвіт». Спрогнозуйте тематику й назви статей для одного з номерів часопису.

Зазначимо, що вибір методів інтерактивного навчання залежить насамперед від поставлених завдань та мети. Окреслимо основні вимоги, яких варто дотримуватися при їх реалізації.

Надзвичайно вагомим у цьому процесі є психологічне налаштування обдарованих. Тих, хто навчається в інтерактиві, не повинно бути багато, тому що продуктивна робота можлива лише в малих групах. Кожен має бути почутий. Приміщення має бути спеціально підготовленим. Учні повинні мати змогу легко пересуватися в ньому під час роботи. Усі матеріали для роботи варто підготувати заздалегідь. Під час заняття необхідно дотримуватися регламенту та процедури, проявляти терпимість до будь-якої точки зору, уважно вислуховувати всіх учасників, поважаючи їх.

Перед застосуванням інтерактивних методів навчання варто озвучити або сформулювати спільно з учасником правила поведінки на занятті. Ніколи не застосовувати слово «розподіліться» (потрібно «об'єднайтеся»). Варто звернути увагу на кольори, що будуть застосовуватися під час записів. Особливо це стосується червоного (знак підвищеної уваги; використовувати варто переважно для підкреслення чи виділення вже написаного іншими кольорами) і чорного (треба користуватися ним тоді, коли ви хотіли б ще більше підсилити увагу до написаного, або тоді, коли те, що ви пишете, є неприємним, небажаним, недобрим і його варто змінити) [6; с. 33].

Педагогу потрібно уникати закритих запитань, тобто таких, на які можна відповісти коротко («так» або «ні»), демонструвати увагу до всіх, не дозволяти будь-кому домінувати над групою під час дискусії; необхідно розповісти учням, чому для вивчення цієї теми були обрані такі методи чи технологія, детально знайомити з алгоритмом дій, щоб уникнути непорозумінь безпосередньо в момент роботи в технології [6; 7].

При використанні інтерактивних технологій варто дотримуватися таких принципів: активності (долучати всіх учасників до активного спілкування, обговорення і вирішення задач), зворотнього зв'язку (заохочувати обговорювати висловлені аргументи чи заперечення), експерименту (спонукати шукати нові шляхи вирішення поставлених завдань), довіри (розвінчувати стереотип суворого вчителя та пасивного учня, який сприймає готову інформацію), рівності поглядів (не нав'язувати власну позицію, а лише висловлювати свою думку нарівні з іншими учасниками освітнього процесу) [6; 7].

Дотримуючись вищезазначених рекомендацій, можна бути впевненим, що інтерактивні технології стануть запорукою ефективності освітнього процесу, під час якого учні будуть не об'єктом, а суб'єктом – особою, що може сперечатися, доводити свої думки, а не сліпо сприймати сказане учителем. Учні розвиватимуть комунікативні навички, розширюватимуть пізнавальні можливості. І головне – у класі пануватиме особлива атмосфера, яка сприятиме співпраці, порозумінню та доброзичливості.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Таким чином, розв'язання актуальних проблем у роботі з обдарованими можливе лише завдяки впровадженню новітніх педагогічних технологій, серед яких – інтерактивні. Мета інтерактивного навчання – створення педагогом умов навчання, за яких учень сам відкриватиме, здобуватиме й конструюватиме знання та власну компетентність у різних галузях життя. Саме це є принциповою відмінністю цілей інтерактивного навчання від цілей традиційної системи освіти.

Інтерактивне навчання – цікавий творчий перспективний напрямок педагогіки, який забезпечує можливість самовираження особистості кожного обдарованого учня. Є всі підстави передбачати, що інтерактивне навчання як форма освітнього процесу дійсно здатна стати тим фактором, який оптимізує сутність і структуру педагогічної взаємодії. Аналіз результатів занять, на яких застосовувалися інтерактивні технології, засвідчив позитивні зміни в якості знань учнів. Зріс інтерес до навчання, на таких уроках їм цікаво, вони реально оцінюють свою діяльність, навчаються відстоювати власну думку.

Отже, упровадження інтерактивних методів навчання сприяє формуванню в обдарованих учнів пізнавального інтересу, активізує їх творчий потенціал, підвищує якість засвоєння загальноосвітніх знань, забезпечує практичну й творчу підготовку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Григор'єва О. В. Психологічні межі особистості та метод оцінки їх сформованості. *Наука і освіта*. 2013. № 1–2. С. 8–13.
2. Когут О. І. Інтерактивні технології навчання. Тернопіль: Астон, 2005. 203 с.
3. Комар О. Навчання школярів за інтерактивними методами. *Рідна школа*. 2006. № 5. С. 57–60.
4. Міхальцова Т. В. Формування національно-мовної особистості на уроках словесності. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2007. № 26. С. 7–9.
5. Пентиліук М. І., Окуневич Т. Г. Сучасний урок української мови. Харків : Вид. група «Основа», 2007. 176 с.
6. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. Київ: Вид-во А.С.К., 2002. 136 с.
7. Пометун О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання: наук.- метод. Посібник / О. Пометун, Л. Пироженко. Київ : Вид-во А.С.К., 2004. 192 с.
8. Радзіх С. Інтеграція інтерактивних технологій на уроках української словесності. Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. 63 с.
9. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник. НАПН

України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. Київ : ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.

10. Сиротенко Г. О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Херсон: Основа, 2003. 80 с.

11. Українська мова: підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою: академ. рівень, профіл. рівень / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ, В. І. Тихоша. Київ : Освіта, 2011. 416 с.

REFERENCES

1. Hryhorieva, O. V. (2013). Psykholohichni mezhi osobystosti ta metod otsinky yikh sformovanosti. [Psychological boundaries of personality and the method of assessing their formation]. *Nauka i osvita*. № 1–2. S. 8-13. [in Ukrainian]

2. Kohut, O. I. (2005). Interaktyvni tekhnolohii navchannia. [Interactive learning technologies]. Ternopil: Aston, 203 s. [in Ukrainian]

3. Komar, O. (2006). Navchannia shkolariv za interaktyvnymu metodamy. [Teaching students using interactive method]. *Ridna shkola*. № 5. S. 57-60. [in Ukrainian]

4. Mikhaltsova, T. V. (2007). Formuvannia natsionalno-movnoi osobystosti na urokakh slovesnosti. [Formation of a national and linguistic personality in the lessons of literature]. *Vyvchaiemo ukrainsku movu ta literaturu*. № 26. S. 7-9. [in Ukrainian]

5. Pentyliuk M. I., Okunevych T. G. (2007). Suchasnyi urok ukrainskoi movy. [A modern Ukrainian language lesson]. Kharkiv: Vyd-vo «Osнова», 176 s. [in Ukrainian]

6. Pometun, O. (2002). Interaktyvni tekhnolohii navchannia: teoriya i praktyka. [Interactive learning technologies: theory and practice]. Kyiv: Vyd-vo A.C.K. 136 s. [in Ukrainian]

7. Pometun, O. (2004). Suchasnyi urok: interaktyvni tekhnolohii navchannia: nauk.-metod. posibnyk. [Modern lesson: interactive learning technologies: scientific and methodological manual] / O. Pometun, L. Pyrozhenko. Kyiv: Vyd-vo A.C.K. 192 s. [in Ukrainian]

8. Radzih, S. (2009). Integracia interaktyvnykh tehnologii na urokakh ukrainskoi slovesnosti. [Integration of interactive technologies in Ukrainian literature lessons]. Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky. 63 s. [in Ukrainian]

9. Sysoieva, C. O. (2011). Interaktyvni tekhnolohii navchannia doroslykh: navchalno-metodychnyi posibnyk. NAPN Ukrainy, In-t pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh. [Interactive technologies for adult learning: a study guide.

NAPS of Ukraine, Institute of Pedagogical and Adult Education]. Kyiv: VD «ЕКМО», 324 s. [in Ukrainian]

10. Syrotenko, G. O. (2003). Suchasnyi urok: interaktyvni tekhnolohii navchannia. [Modern lesson: interactive modern technologies]. Herson: Osнова. 80 s. [in Ukrainian]

11. Ukrainska mova: pidruch. dlia 11 kl. zahalnoosvit. navch. zakl. z navchanniam ukr.movoiu: akadem. riven, profil.riven (2011). [Ukrainian language: textbook for 11th grade of secondary schools with Ukrainian language of instruction: academic level, profile level] / S. O. Karaman, O. V. Karaman, M. Ya. Pliushch, V. I. Tykshosha Kyiv: Osvita. 416 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ГЕРМАН Вікторія Василівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка.

Наукові інтереси: проблемні питання синтаксичної організації простого і складного речень, мовна культура, риторична культура, медіакультура, соціолінгвістика, лінгводидактика.

ЛОГВИНЕНКО Аліна Сергіївна – студентка I курсу магістратури факультету іноземної та слов'янської філології Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка.

Наукові інтереси: мовна культура, медіакультура, лінгводидактика.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

HERMAN Viktoriia Vasyliivna – Candidate of Philological Sciences, associate professor, Head of the Department Ukrainian Language and Literature, Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko.

Scientific interests: problematic issues of syntactic organization of simple and complex sentences, language culture, rhetorical culture, media culture, sociolinguistics, linguodidactics.

LOHVYNENKO Alina Serhiivna – First-year master's student of Foreign and Slavic Philology Faculty, Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko.

Scientific interests: language culture, media culture, linguodidactics.

Стаття надійшла до редакції 09.02.2025 р.

УДК 37.012:[378.147:37.011.3-051]

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-217-264-269

ЧУВАСОВ Михайло Олегович –

доктор філософії,

докторант Центральноукраїнського державного

університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2024-9095>

e-mail: mochuvasov@gmail.com

ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЯК ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ДІАГНОСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається технологізація професійної підготовки як цілеспрямований процес формування готовності майбутніх педагогів до діагностичної діяльності, який передбачає тісний взаємозв'язок змісту, методичного й технічного оснащення, створення технологічно-методичного освітнього середовища, реалізації систематичного психолого-педагогічного супроводження, використання технологій і діагностичного інструментарію та зумовлює: а) конкретизацію мети й завдань до підготовки майбутніх педагогів до діагностичної діяльності; б) наявність набору процедур, способів й засобів що забезпечують збір необхідної діагностичної інформації; г) алгоритми, що організують студентів на подолання складних ситуацій; д) технологію психолого-